

NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS NOVĒRŠANAS DIENESTA

2014.gada Ziņojums

1. Kontroles dienesta vispārējs apraksts

Juridiskā bāze

2008.gada 13.augustā stājās spēkā jaunais “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums” (turpmāk tekstā arī – Likums), kurā iekļautas tiesību normas, kas izriet no:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2005.gada 26.oktobra direktīvas 2005/60/EK par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai;

2) Eiropas Komisijas 2006.gada 1.augusta direktīvas 2006/70/EK, ar ko nosaka īstenošanas pasākumus Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai 2005/60/EK attiecībā uz “politiski nozīmīgas personas” definīciju un tehniskajiem kritērijiem, vienkāršotām klientu uzticamības pārbaudes procedūrām un atbrīvojumam sakarā ar finanšu darbību, kuru veic reti vai ļoti ierobežotos apjomos.

3) Eiropas Savienības Padomes 2000.gada 17.oktobra lēmuma par sadarbības pasākumiem starp dalībvalstu finanšu ziņu vākšanas vienībām attiecībā uz informācijas apmaiņu.

4) Eiropas Padomes 2005.gada Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, apķīlāšanu un konfiskāciju un par terorisma finansēšanas novēršanu.

Likuma IX, X, XIII nodaļas nosaka Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta (tekstā arī - Kontroles dienests) juridisko statusu, pienākumus un tiesības, sadarbības jautājumus ar valsts un pašvaldību institūcijām, starptautisko sadarbību.

Atbilstoši Likuma Pārejas noteikumu prasībām ir pieņemti (pārizdoti) tam pakļautie normatīvie akti – Ministru kabineta noteikumi, kuru projektu izstrādāšanā piedalījās arī Kontroles dienests, tajā skaitā:

- 22.12.2008. Noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem” (01.01.2014. redakcijā);
- 22.12.2008. Noteikumi Nr.1092 “Kārtība, kādā valsts un pašvaldību institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam”;
- 13.01.2009. Noteikumi Nr.36 “Noteikumi par valstīm un starptautiskajām organizācijām, kuras sastādījušas to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās”;
- 15.06.2010. Noteikumi Nr.535 “Noteikumi par kārtību, kādā kredītiestāde sniedz ziņas saistībā ar darījuma pārraudzību klienta kontā, un šo ziņu sniegšanas termiņiem”.

Sakarā Likuma spēkā stāšanos 2009.-2013.g. pilnībā tika pārīzdota arī Kontroles dienesta iekšējā normatīvā bāze, kas sastāv no vairāk nekā 20 dažādiem iekšējiem normatīvajiem aktiem.

Būtiski ir atzīmēt, ka 2009.gadā ar aktīvu Kontroles dienesta dalību tika sagatavoti “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” grozījumi, kuri ir stājās spēkā ar 2010.gada 1.janvāri:

1. pilnībā ieviešot Eiropas Padomes Konvencijas (Nr. 198) par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, apķīlāšanu un konfiskāciju un par terorisma finansēšanas novēršanu (saukta arī par 2005.gada Varšavas Konvenciju) prasības, tai skaitā par darījumu pārraudzību kontā, par objektiem, uz kuriem attiecināmi Kontroles dienesta rīkojumi (minētā Likuma un 33.¹ un 33.² panti);
2. saskaņā ar Satversmes Tiesas 2009.gada maija spriedumu veikti grozījumi, tai skaitā 32.pantā, nomainot “60 dienu” atsevišķa veida ziņojumu izskatīšanas termiņu ar jaunu papildus pasākumu sistēmu, kuru realizēšanu Kontroles dienests uzņēms veikt papildus uz esošās kapacitātes rēķina un bez papildus finansējuma.

2014.gada 16.septembrī stājās spēkā plaši grozījumi “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā”, tādējādi saskaņā ar Eiropas Padomes Moneyval komitejas rekomendācijām ieviešot vairāku starptautisko standartu prasības noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanā un apkarošanā. Kā piemēru var minēt būtiskos uzlabojumus minētā likuma V nodaļā Atturēšanās no darījumu veikšanas un līdzekļu iesaldēšana.

Kontroles dienesta kapacitāte

Likums strikti aizsargā dienesta rīcībā esošo informāciju, nosakot, ka dienesta priekšniekam un darbiniekiem jāatbilst prasībām, kādas paredzētas likumā “Par valsts noslēpumu”.

Atbilstoši piešķirtajam finansējumam Kontroles dienestam bija sekojoša struktūra un štata vietas (27,5) – priekšnieks, vietnieks, Sistēmu analīzes nodaļa – 7 vienības, Informācijas apstrādes nodaļa – 6 vienības, Informācijas analīzes nodaļa – 9 vienības, kancelejas pārzinis, lietvede, automobiļa vadītājs (0,5 vienības), apkopēja..

Kopš 1999.gada 28.maija Kontroles dienests ir Finanšu izlūkošanas dienestu starptautiskās organizācijas Egmonta grupa biedrs, kas juridiski dod tiesības, kā arī tehniskas iespējas, veikt savstarpējo informācijas apmaiņu ar vairāk nekā 145 valstu šādiem dienestiem, izmantojot speciālo, aizsargāto informācijas apmaiņas tīklu un uzliek par pienākumu ievērot konkrētus informācijas apmaiņas principus un striktus aizsardzības pasākumus.

Sadarbībai ar Eiropas Savienības dalībvalstu Finanšu izlūkošanas vienībām tiek izmantots vēl cits speciālais, aizsargātais informācijas apmaiņas tīkls – FIU-NET, kura pasākumos dienesta darbinieki piedalās īpaši aktīvi, tajā skaitā ik gadu turpinot piedalīties tā funkcionalitātes uzlabošanā.

Jau no 1998.gada Kontroles dienests saņemto ziņojumu par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem datu bāzes veidošanai un uzkrātās informācijas dažāda veida analizēšanas vajadzībām un atbilstoši noteiktajām funkcionālajām prioritātēm (informācijas atlases funkciju attīstība, vizualizācija shēmās utt.), kā arī dažādu speciālo uzdevumu veikšanai savas kompetences ietvaros, veido un ik gadu attīsta speciālu datorprogrammu. Pēdējos gados darbs pie tās attīstības tiek turpināts ar nolūku, lai atvieglotu darbiniekiem tās lietošanu un augtu informācijas apstrādes ātrums. 2013.gadā notika iepazīšanās ar Eiropas ziemeļvalstu dienestu pieredzi un jaunākajām attīstības tendencēm šai jomā, lai turpinātu iepriekšējo gadu darbu pie analītiskās programmas attīstības.

2014.gadā uzmanības centrā bija jautājumi, kas saistīti ar programmas attīstību statistikas iegūšanas, uzkrāšanas un analīzes jomā, tajā skaitā arī par statistiku, kas atrodas Iekšlietu ministrijas un Tieslietu ministrijas dažādu institūciju rīcībā.. Šos pasākumus var vērtēt arī kā priekšdarbus, jo 2015.gada otrajā pusē Kontroles dienesta darbinieki uzsāks noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas risku analīzi valsts mērogā.

Pamatojoties uz Ministru kabineta 29.12.1998. gada noteikumos Nr.497 “Kārtība, kādā valsts institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam” paredzēto (spēkā līdz 31.12.2008.), Kontroles dienestam informācijas analīzes nolūkos ir pieejamas vairāk nekā 350 datu bāzes, tajā skaitā vairāki desmiti tiešsaistes režīmā, t.i. elektroniski pieprasot un saņemot nepieciešamo informāciju. Ministru kabineta 2008.gada 22.decembrī pieņemtie šobrīd spēkā esošie noteikumi Nr.1092 “Kārtība, kādā valsts un pašvaldību institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam” juridiski paplašināja Kontroles dienesta iespējas no 2009.gada 1.janvāra iegūt nepieciešamo informāciju arī no pašvaldībām.

2009.gada otrajā pusē pēc kredītiestāžu iniciatīvas un ar Finanšu ministrijas atbalstu tika uzsākts pasākumu komplekss, lai Kontroles dienests no kredītiestādēm

ziņojumus par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem varētu saņemt elektroniski šifrētā veidā, kā arī tādā pašā veidā nosūtīt tām pieprasījumus. Pēc attiecīgu grozījumu izdarīšanas minētajos Ministru kabineta noteikumos Nr.1071, Kontroles dienests 2013.gada beigās uz noslēgto divpusējo līgumu pamata šādā veic informācijas apmaiņu jau ar 39 dažādiem likuma subjektiem. Svarīgi, ka papildus finanšu līdzekļi šo pasākumu realizācijai nebija nepieciešami, vēl vairāk – tie tiek pat ietaupīti, jo samazinās apritē esošo papīra veida dokumentu daudzums.

2013.gadā Kontroles dienests izstrādāja divus metodisko materiālu apkopojumus - par neparastu un aizdomīgu darījumu ziņošanas sistēmu un par terorisma finansēšanas novēršanas jautājumiem un 2015.gadā veica tajos izmaiņas atbilstoši grozījumiem (spēkā no 16.09.2014.) “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā”. Piemēram, par terorisma finansēšanas novēršanas pasākumiem skatīt metodisko materiālu, kuru Kontroles dienests sākotnēji 2013.gada 30.maijā ar pavadvēstuli Nr.1-10/65 izsūtīja visām uzraudzības un kontroles institūcijām. Ar šīs informatīvās vēstules par terorisma finansēšanas novēršanas pasākumiem pārstrādāto versiju (6.11.2014. vēstule Nr.1-10/205) var iepazīties Kontroles dienesta mājaslapā : <http://www.prokuratūra.lv/public/30252.html>, kur tāpat arī atrodas materiāli par neparastu un aizdomīgu darījumu ziņošanas sistēmu.

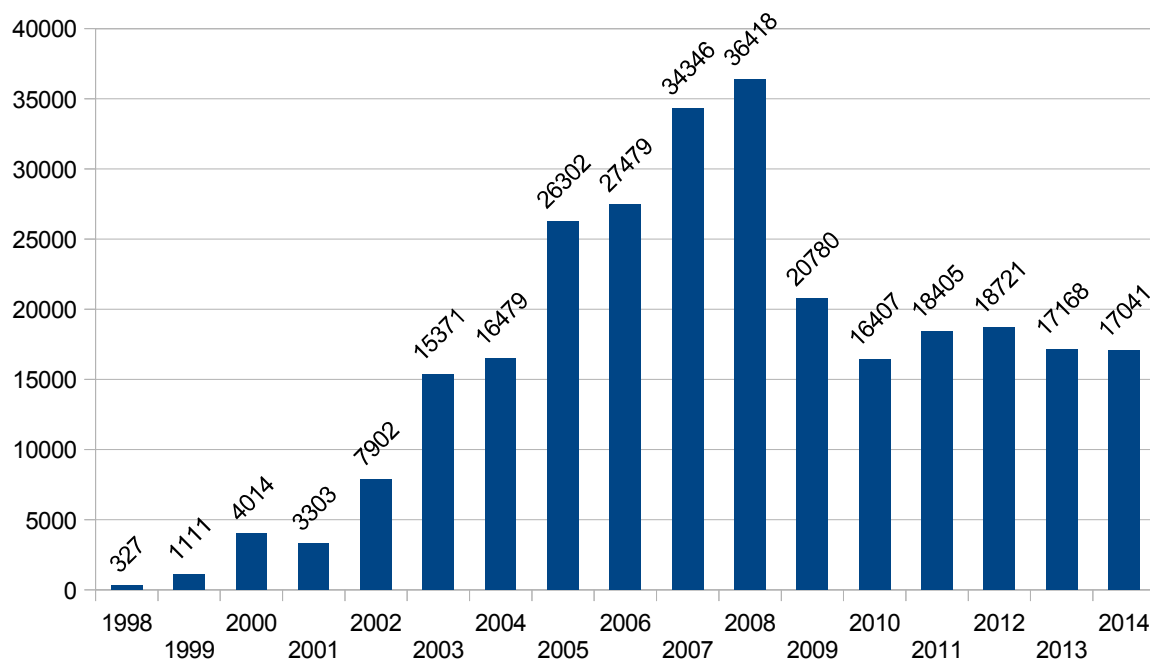
2. Darba rezultāti

Ziņojumi par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem

Jau pieminētās Eiropas Savienības direktīvas 2005/60/EK un 2006/70/EK, šobrīd Latvijā spēkā esošais “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums”, kā arī citi normatīvie akti, tai skaitā Ministru kabineta 2008.gada 22.decembra noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem”(spēkā no 01.01.2009.), paredz ziņošanu par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem.

Iepriekšējos gados Kontroles dienestā arvien pieaugošais iesniegto ziņojumu skaits liecināja ne tikai par jaunu likuma subjektu iesaistīšanos legalizācijas novēršanā, bet arī par likuma prasību arvien stingrāku ievērošanu praksē. Laika posmā no 2002.– 2008.gadam saņemto ziņojumu skaits norādīja uz zināmu izaugsmes stabilitāti šajos procesos. Savukārt pēdējos 5-6 gados ziņojumu skaits ir stabilizējies.

Ziņojumu skaits

Ziņojumi par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem

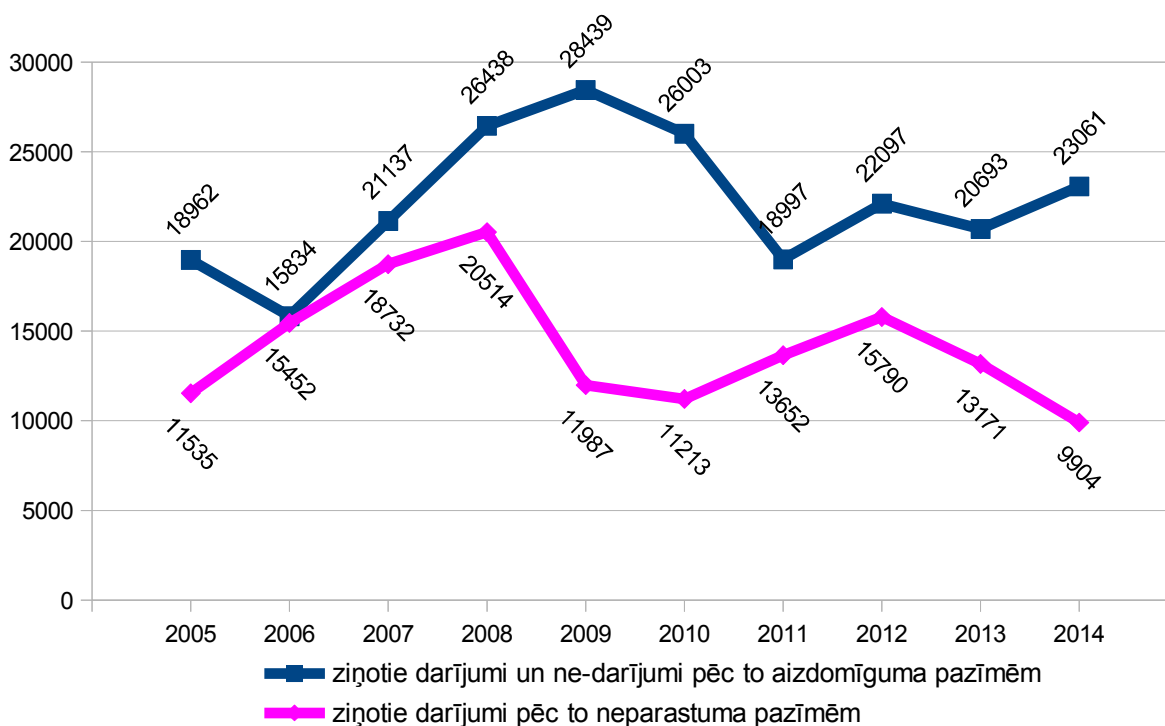
Avots: KD statistika uz 01.01.2015.

Ziņojumu skaita un tajos visos ietvertu - noziņoto darījumu/ne-darījumu skaita salīdzinājums (par pēdējo skaitu skatīt nākošo attēlu, saskaitot neparastos un aizdomīgos darījumus/ne-darījumus) norāda, ka regulāri ziņojumos tiek ietverta informācija arī par vairākiem savstarpēji saistītiem darījumiem/ne-darījumiem. Minētais ir izskaidrojams ar Likuma konkrētas prasības (20.p. otrās daļas 1.p.- likuma subjektiem, veicot darījuma attiecību uzraudzību, īpašu uzmanību pievērst netipiski lieliem, sarežģītiem darījumiem vai savstarpēji saistītiem darījumiem, kuriem šķietami nav ekonomiska vai nepārprotami tiesiska mērķa), konsekvētu izpildi. Uz šīs prasības striktu izpildi tiek likts uzsvars arī apmācību procesā, kas pozitīvi ir ietekmējis Finanšu sektora attīstības padomes 2005.-2006.g. noteikto prioritāšu realizāciju praksē (vairāk par šo jautājumu skatīt sadaļā - **Darbības prioritātes un to realizācija**).

Atsevišķu ziņojumu veidu īpatsvars

“Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likums” (30.panta pirmā daļa) nosaka likuma subjektu pienākumu ziņot par katru aizdomīgu vai neparastu darījumu. Neparastu darījumu pazīmes nosaka Ministru kabineta 22.12.2008. Noteikumi Nr.1071 “Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem”

Ziņoto neparasto un aizdomīgo darījumu dinamiku pēdējos 10 gados ilustrē sekojošas līknes, kuras norāda uz 2005.-2008.g. un 2011.- 2012.g. statistikas stāvokļu līdzībām par ziņoto aizdomīgo un neparasto darījumu skaitu.

Kontroles dienests ik gadu veic ziņoto neparasto un aizdomīgo darījumu statistisko uzskaiti un analīzi pēc to neparastuma un aizdomīguma pazīmēm.

Daži piemēri - 2014.gadā visvairāk tika ziņots saistībā ar sekojošām neparastuma pazīmēm, iekavās norādīts ziņoto darījumu skaits:

- darījums, kurā izmantota skaidra nauda, kuras summa ir 60 000 *eiro* un vairāk (3073);
- darījums par summu 40 000 *eiro* un vairāk, veicot pārskaitījumu vai pārvedumu (piezīme-izņemot kredītiestādes; 1923);
- klients, kuram nav konta attiecīgajā kredītiestādē, pērk vai pārdod ārvalstu valūtu skaidrā naudā par summu, kuras ekvivalents ir 8000 *eiro* un vairāk (1535).

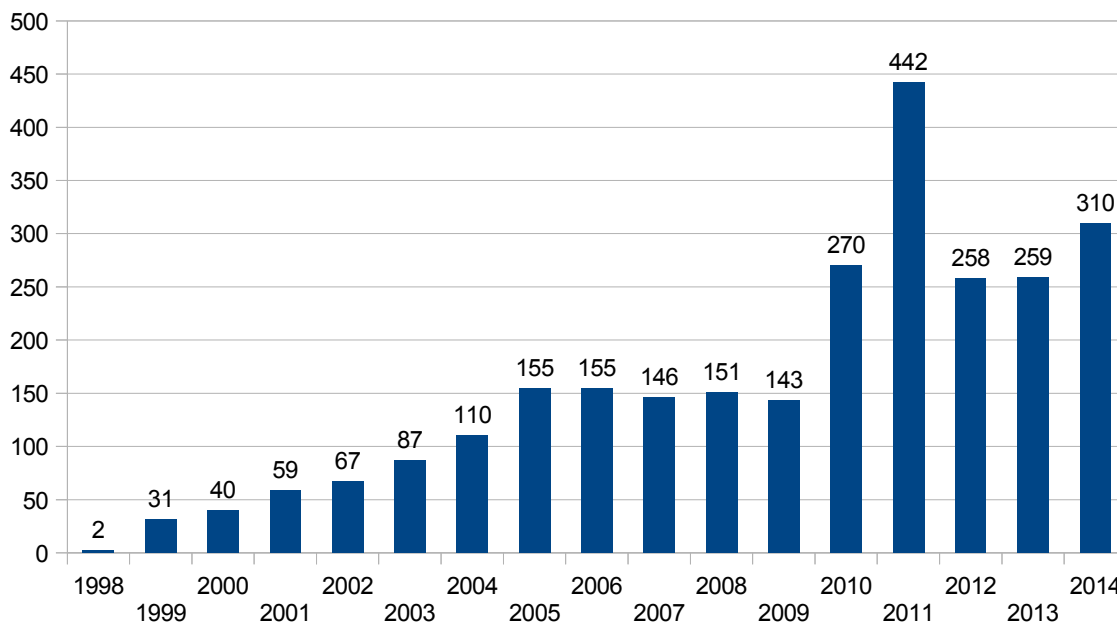
2014.gadā visvairāk tika ziņots pēc sekojošām aizdomīguma pazīmēm, iekavās norādīts ziņoto darījumu skaits:

- nauda tiek debitēta no konta tūlīt pēc tās kredītiestādes (3 917);
- iespējama krāpšana (2 636);
- aizdomīgs darījums ārzemēs (2 559).

Kontroles dienesta sagatavotie un nosūtītie materiāli

Dažāda veida notikumi būtiski ietekmējuši Kontroles dienesta sagatavoto un tiesību aizsardzības iestādēm nosūtīto materiālu skaitu par konstatētajiem iespējamem noziedzīgiem nodarījumiem.

Materiālu skaits

Avots: KD statistika uz 01.01.2014.

Tiesību aizsardzības iestādēm nosūtīto materiālu skaita būtiskais palielinājums 2011.gadā galvenokārt bija saistīts ar vienu no legalizācijas tipoloģijas (“phishing”, sūkāku informāciju skatīt sadaļā: **Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas aktuālās tipoloģijas**) būtisku skaita pieaugumu – ja 2010.gadā Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldei tika nosūtīti 67 šāda veida materiāli, tad 2011.gadā jau 318. Par šīs tipoloģijas īpatnībām un citiem aktuālajiem jautājumiem Kontroles dienests pastāvīgi sadarbojas ar minētās pārvaldes darbiniekiem, gan veicot informācijas apmaiņu, gan piedaloties kopīgās apspriedēs. 2012. un 2013.gadā turpināja samazināties šādu materiālu skaits tādējādi ietekmējot arī kopējo sagatavoto materiālu skaitu. 2014. gadā tika sagatavoti 169 materiāli par šādā veidā izkrāpto līdzekļu legalizācijas gadījumiem, tādējādi norādot uz skaita pieaugumu.

Tiesību aizsardzības iestādēm nosūtīto materiālu skaita sadalījums

Tiesību aizsardzības iestādēm nosūtīto materiālu sadalījums lielā mērā norāda uz noziedzīgi iegūto līdzekļu avotiem (izvairīšanās no nodokļu nomaksas, krāpšana).

Gads	Mat. skaits	FPP	ENAP	KNAB	u.c.	Uzsākti jauni krim. procesi*	Pievienoti esošajiem krim. procesiem*
2006	155	124	25	4	2	42	5
2007	146	98	27	2	19	40	10
2008	151	91	45	3	12	47	30
2009	143	68	63	3	9	57	12
2010	270	139	117	10	4	49	83
2011	442	86	339	2	15	32	288
2012	258	62	184	1	11	42	121
2013	259	81	173	2	3	58	94
2014	310	62	235	7	6	94	92

* - šajās kolonnās uzskaitīti tikai attiecīgajā gadā izlemtie materiāli, par kuriem Kontroles dienestam sniegta atgriezeniskās saites informācija līdz nākošā gada 1.janvārim. Līdz ar to šie rezultāti ir tikai daļa no materiālu izskatīšanas kopējiem rezultātiem.

Avots: KD statistika uz 01.01.2015.

Jāatzīmē, ka minēto gadu statistiskie rādītāji par uzsāktajiem kriminālprocesiem vēl palielināsies, jo, piemēram, pēc liela skaita un apjoma auditu (vai nodokļu aprēķinu) pabeigšanas vēl tiek pieņemti lēmumi Finanšu policijas pārvaldē par kriminālprocesa uzsākšanu arī pēc iepriekšējos gados nosūtītajiem materiāliem. Tā par stāvokli uz 2015. gada 9.februāri par 2014.gada 310 materiāliem jau ir sekojoša situācija: par 112 materiāliem ir uzsākti kriminālprocesi, bet 101 materiāls ir pievienots jau esošiem kriminālprocesiem.

Pēc LR Prokuratūras datiem 2014.gadā (pēc LKL 195.p.):

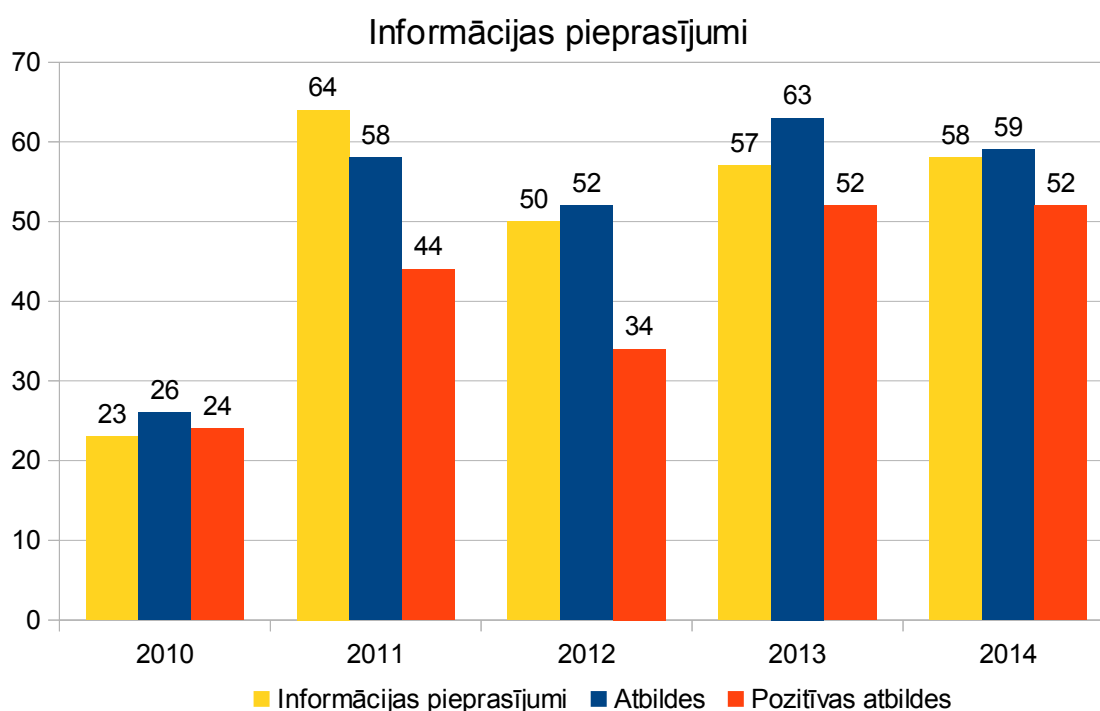
- noziedzīgo nodarījumu atlikums uz gada sākumu, par kuriem prokuratūra kriminālprocesos nav pabeigusi pirmstiesas izmeklēšanu - 22.
- noziedzīgo nodarījumu skaits, par kuriem saņemtas krimināllietas kriminālvajāšanas uzsākšanai - 39;
- uz tiesu nosūtītas 14 krimināllietas 43 personu apsūdzībā par šāda veida noziedzīga nodarījuma epizodēm.
- par noziedzīgi iegūtu mantu (KPL 627.p.1.d.) izmeklēšanas iestādēs tika izdalīti 43 kriminālprocesi, kuros iztiesāšanas laikā pēc tiesas nolēmuma konfiscēta manta par 15 054 latiem un 4 570 575 eiro.

Informācijas pieprasījumi

2012.gadā Kontroles dienests saņēma 50 informācijas pieprasījumus un šai gadā sniedza 34 atbildēs (tajā skaitā 11 atbildes uz 2011.gada nogales pieprasījumiem) pieprasītājam konkrētu finanšu informāciju. Savukārt 18 atbildēs pieprasītājs tika informēts, ka Kontroles dienesta rīcībā nav interesējošās informācijas.

2013.gadā Kontroles dienests saņēma 57 informācijas pieprasījumus un sniedza 52 atbildēs (tajā skaitā 6 atbildēs uz iepriekšējā gada pieprasījumiem) pieprasītājam nepieciešamo - tika paziņots, ka Kontroles dienesta rīcībā nav attiecīgās informācijas.

2014.gadā no dažādām tiesību aizsardzības iestādēm tika saņemti 58 pieprasījumi, uz kuriem tika sniegtas 52 atbildes ar konkrētu pirmstiesas izmeklēšanu interesējošu informāciju. Pārējos gadījumos Kontroles dienesta rīcībā nebija izmeklēšanu interesējošā informācija. 2014.gadā par 262 personām tika saņemti pieprasījumi arī no Valsts ieņēmumu dienesta. Par 74 personām Kontroles dienests sniedza tā rīcībā esošo informāciju par šo personu aizdomīgiem un neparastiem darījumiem.

Piezīme- 2014.gadā tika sniegtas atbildes arī uz dažiem 2013.gada pieprasījumiem.

3. Darbības prioritātes un to realizācija

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas padome (kopš 2007.gada tās nosaukums ir Finanšu sektora attīstības padome), kuru vada Ministru Prezidents, 2005. gada 14.decembra sēdē ierosināja Kontroles dienestam savā darbībā noteikt prioritātes,

piemēram, aktualizēt tādu iespējamo naudas atmazgāšanas gadījumu izpēti un naudas līdzekļu iesaldēšanu, kur ir iesaldēti apjomīgi līdzekļi, vai kuri ir vieglāk pierādāmi.

Nemot vērā minēto, darbs tiek koncentrēts uz sekojošām prioritātēm:

1) Liela apjoma noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšana.

Par atsevišķiem gadiem bez norādītās statistikas tiek sniegta arī cita raksturojoša informācija.

2008.gadā Kontroles dienests izdeva **99 rīkojumus**, kā rezultātā Latvijā tika iesaldēti **2,71 miljoni latu**, kas salīdzinoši ir mazāk nekā pēdējos iepriekšējos gados. Šāds rezultāts ir izskaidrojams ne tikai ar esošo finanšu krīzi, bet arī ar jaunu tipoloģiju – noziedzīgi iegūtie līdzekļi reizē ar to iegūšanu vai tūlīt pēc tam tiek pārskaitīti uz Lietuvas vai Igaunijas bankās atvērtajiem un Latvijas Valsts ieņēmumu dienestā neregistrētajiem kontiem. Lai sekmīgi cīnītos ar šo parādību, Kontroles dienests pēc 2008.gada 13.augusta līdz ar jaunā likuma spēkā stāšanos (skatīt 63.pantu) sekmīgi sadarbojas ar šo kaimiņvalstu dienestiem – lūdzot tiem izdot rīkojumus par līdzekļu iesaldēšanu uz Kontroles dienesta savāktās informācijas pamata, kā rezultātā Igaunijas dienests iesaldēja vairāk nekā 350 000 Ls, bet Lietuvas dienests vairāk nekā 110 000 Ls.

Turpinot iepriekšējā gadā uzsākto praksi, **2009.gadā** 61 materiālā Kontroles dienests izdeva **70 rīkojumus**, kā rezultātā Latvijā tika iesaldēti finanšu līdzekļi vai apturēti darījumi par **5,2 miljoniem** latu. Uz Kontroles dienesta lūgumu pamata ārvalstu analogiskie dienesti iesaldēja apmēram 417 000 Ls, kuriem var uzlikt arestus uz Latvijas puses attiecīgo iestāžu tiesiskās palīdzības lūgumu pamata.

2010.gadā tika izdoti **48 rīkojumi**, kā rezultātā tika iesaldēti noziedzīgi iegūti līdzekļi **1,39 miljonu** latu apjomā. Statistisko rādītāju līmeņa krišanās lielā mērā ir saistīta gan ar finanšu krīzi un “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” prasību izmaiņām, gan ar likuma subjektu klientu reakciju uz iepriekšējo gadu noziedzīgi iegūtu līdzekļu “iesaldēšanas” rezultātiem, agrāko viena vai dažu darījumu vietā veicot daudzus darījumus un pie tam katru no tiem par relatīvi mazu naudu summu.

2012.gadā tika izdoti **66 rīkojumi**, kas salīdzinot ar iepriekšējo gadu ir būtisks skaitlisks samazinājums, bet, vērtējot šo statistiku, ir jāņem vērā, ka 2011.gadā izdoto rīkojumu skaits bija saistīts ar lielo tā saukto „phishing“ materiālu skaitu, kura kāpums bija ievērojams (2010.gadā 67 un 2011.gadā 318 materiāli). Ar minētajiem rīkojumiem 2012.gadā tika apturēti noziedzīgi iegūti līdzekļi **20,25 miljonu** latu.

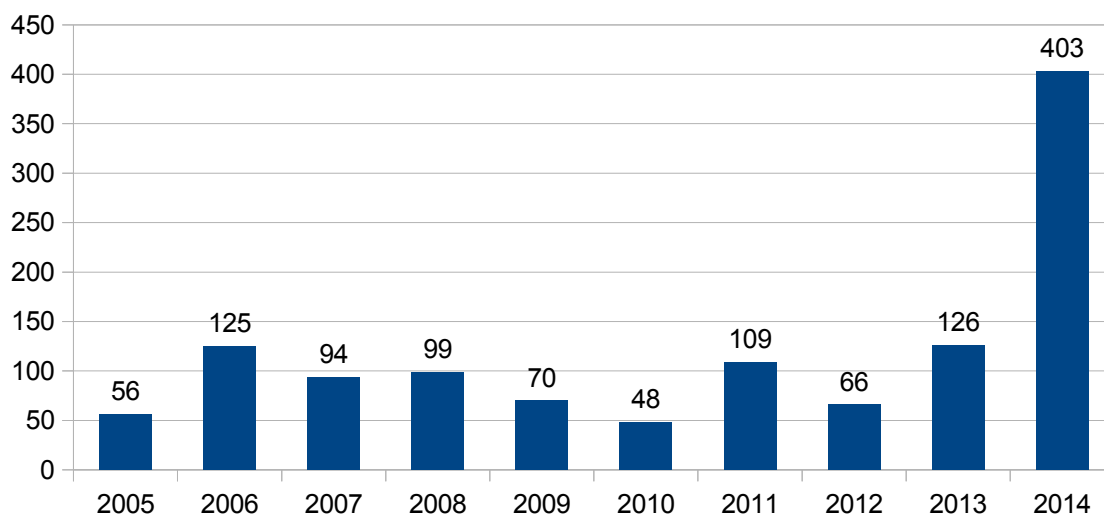
Šādi rīkojumi ir gatavoto materiālu sastāvdaļa un tie tiek nodoti tiesību aizsardzības iestādēm pirmstiesas izmeklēšanas uzsākšanai un aresta uzlikšanai noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem, lai tiesas procesa gaitā šādi līdzekļi tiktu konfiscēti par labu cietušajiem vai arī valsts budžetam.

Tā, piemēram, 2011.gada septembrī vienā no Rīgas pilsētas priekšpilsētas tiesām, izskatot kriminālprocesu par noziedzīgi iegūtu mantu, tika

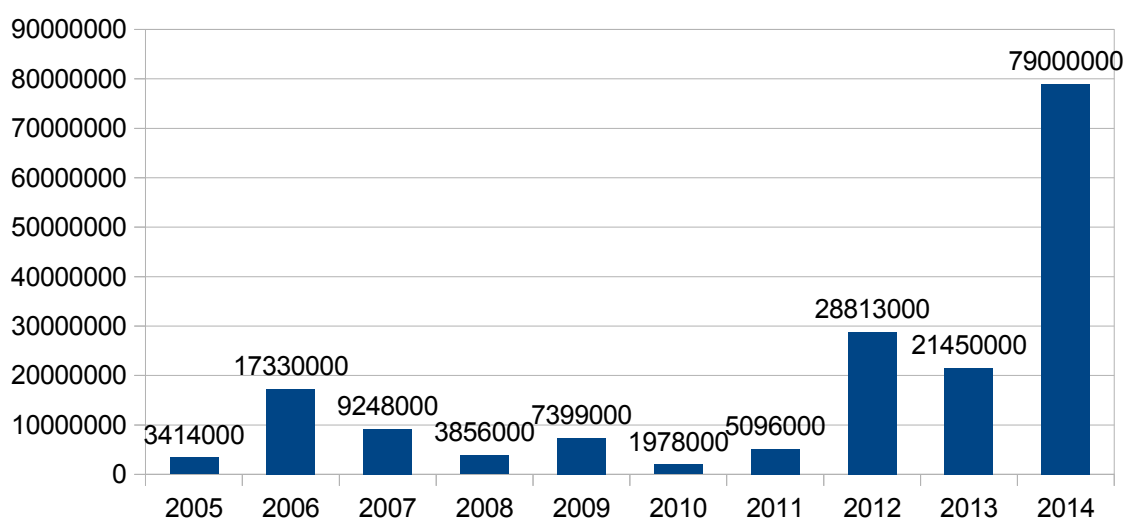
pieņemts lēmums atzīt par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem naudas summu par vairāk nekā 1,4 miljoniem eiro apmērā un pēc tam visu šo summu konfiscēt valsts labā.

Kā redzams turpmākajā informācijā, tad 2014. gadā Kontroles dienests minētās prioritātes izpildē ir spējis sasniegt vislabākos rezultātus.

Izdoto rīkojumu skaits

Ar rīkojumiem iesaldēto finanšu līdzekļu summa EUR

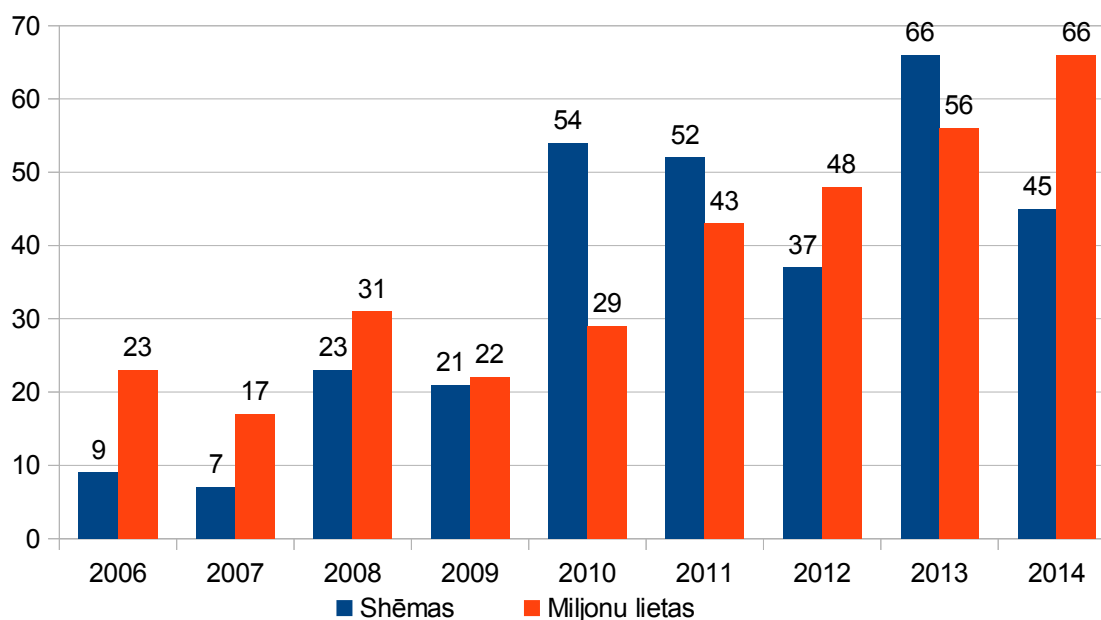

Piezīme - lai varētu salīdzināt pēdējo 10 gadu rezultātus, visas attēlotās summas no latiem ir pārrēķinātas uz eiro.

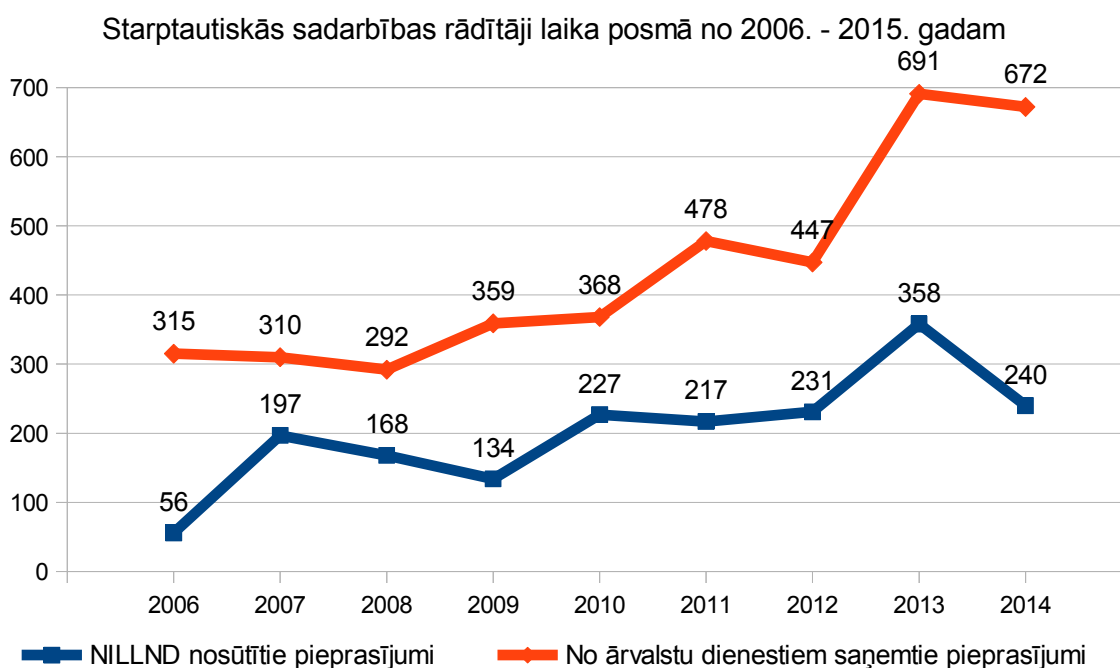
2) Tādu materiālu sagatavošana, kuros figurē darījumu shēmas ar lielu iesaistīto personu skaitu (20 – 50 un vairāk juridiskās vai fiziskās personas) vai/un darījumu shēmās figurē lielas naudas summas (miljons latu un vairāk).

2013.gadā tika sagatavoti un nodoti izmeklēšanas iestādēm **66** materiāli ar darījumu shēmu dalībnieku skaitu vairāk nekā 20 fiziskās vai juridiskās personas. Nodoto materiālu skaitā ir arī **56** tādi materiāli, kuros figurējošo darījumu summa ir vismaz viens miljons latu.

2014.gadā tika sagatavoti un nodoti izmeklēšanas iestādēm **45** materiāli ar darījumu shēmu dalībnieku skaitu vairāk nekā 20 fiziskās vai juridiskās personas. Nodoto materiālu skaitā ir arī **66** tādi materiāli, kuros figurējošo darījumu summa ir vismaz viens miljons eiro.

4. Starptautiskā sadarbība

Avots: KD statistika uz 01.01.2015.

Saskaņā ar “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma” 62.panta nosacījumiem Kontroles dienests veic savstarpējo informācijas apmaiņu ar ārvalstu Finanšu izlūkošanas vienībām, kā arī ārvalstu vai starptautiskajām terorisma apkarošanas institūcijām ar terorismu saistītu finanšu līdzekļu vai citas mantas kustības kontroles jautājumos.

Kopš 1998.gada Kontroles dienests ir noslēdzis 27 divpusējo informācijas apmaiņas līgumus ar ārvalstu analogiskajiem dienestiem. Informācijas apmaiņai tiek izmantoti starptautiskās organizācijas Egmonta grupa speciālais tīkls vai arī Eiropas Savienības valstu šādu dienestu saziņas tīkls FIU-NET. 2013.gadā tika noslēgti vairāki šādi līgumi, tajā skaitā ar Norvēģijas un Japānas analogiskajiem dienestiem. 2014.gadā jauni sadarbības līgumi netika noslēgti (tika aktualizēts līgums ar Krievijas Federācijas analogisko dienestu).

Informācijas apmaiņas gadījumu pēdējo gadu statistika starp Latvijas Republikas Finanšu izlūkošanas dienestu – Kontroles dienestu un citu valstu šādiem analogiskiem dienestiem parāda ne tikai kopējā darba apjoma izmaiņas (pēdējos 6 gados pieaugums ir nepilnas 2 reizes), bet arī informācijas pieprasīšanas skaita attiecību (Latvija: ārvalstis).

Par 2014.gadu ir jānorāda, ka starptautiskās sadarbības intensitāte ir kritusies, kas būtu jāvērtē pozitīvi. Relatīvi ilgu laiku periodu bija vērojams šīs darbības kāpums, sasniedzot augstu līmeni salīdzinājumā ar daudziem analogiskiem dienestiem. Mazinājusies arī atbildīgās nodaļas darbinieku pārslodze.

Terorisma finansēšanas novēršanas pasākumi

Kopš 2001.gada 11.septembra notikumiem ASV Kontroles dienests ir izveidojis terorisma finansēšanas novēršanas sistēmu, kuras pamatā ir normatīvā bāze, metodiskie materiāli, kontaktpersonu tīkls likuma subjektiem, 2 atbildīgās Kontroles dienesta personas par teroristu un to atbalstītāju sarakstu apstrādi, apkopošanu Konsolidētajos sarakstos un to izsūtīšanu, likuma subjektu ziņojumu pārbaudi un citiem pasākumiem. Ar 2014.gada 16. septembri saskaņā ar grozījumiem “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” Kontroles dienests šos sarakstus uztur tikai savā mājaslapā (<http://sankcijas.kd.gov.lv>).

Konsolidētie saraksti ir tikuši sagatavoti un nosūtīti elektroniskā veidā 121 reizi, tajā skaitā 2006.gadā - 9, 2007. gadā - 4, 2008.gadā – 10, 2009. gadā 12, 2010.gadā 13, 2011.gadā 12 reizes un 2012.gadā -10 reizes, 2013.gadā – 11 reizes, 2014.gadā – 11 reizes.

Likuma subjekti 2005.gadā 30 reizes ziņoja par aizdomām par iespējamām terorisma finansēšanas gadījumiem, 2006.gadā 6 reizes, 2007.gadā - 3, 2008.gadā 7, 2009.gadā 20, 2010.gadā 10, 2011.gadā 39 reizes un 2012.gadā 79, tajā skaitā 41 (64 darījumi) saistībā ar iespējamu terorisma finansēšanu. 2013.gadā tika saņemts 51 šāds ziņojums par 58 darījumiem. 2014.gadā tika saņemti 39 ziņojumi par 52 darījumiem. Visos gadījumos Kontroles dienests veica ziņojumu pārbaudi, tajā skaitā uzsākot informācijas apmaiņu ar ārvalstu atbildīgajiem dienestiem, un par rezultātiem informēja likuma subjektus.

Reāli terorisma finansēšanas gadījumi nav konstatēti.

5. Apmācība

Pildot “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” noteiktos pienākumus, Kontroles dienests:

- sniedz informāciju par noziedzīgi iegūtu līdzekļu iegūšanas, legalizācijas un terorisma finansēšanas raksturīgākajiem paņēmieniem un vietām, lai tiktu veiktas darbības, kas samazinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas iespējas;
- nodrošina apmācību jautājumos, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu;
- ņemot vērā Kontroles dienesta rīcībā esošo informāciju, pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm un prokuratūrai nosūtītajos materiālos sniedz rakstiskas rekomendācijas, lai samazinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas iespējas;
- regulāri publicē informāciju par Kontroles dienesta darba rezultātiem.

- sagatavo un uztur metodiskos materiālus par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas jautājumiem Kontroles dienesta mājas lapā: <http://www.prokuratūra.lv/public/30252.html>

Kopš Kontroles dienesta izveidošanas 1998.gada 1.jūnijā, pildot iepriekš minētos pienākumus -

- izmantojot dažāda veida metodiskos materiālus, vairāk nekā 340 reizes organizētas likuma subjektu, to uzraudzības un kontroles institūciju, kā arī tiesību aizsardzības iestāžu darbinieku apmācības, tajā skaitā 2014.gadā – 16 reizes.

- 304 reizes (2014.gadā 26 reizes) sagatavota un sniegta informācija masu medijiem, tai skaitā radio un televīzijai, par dažādiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas jautājumiem.

6. Latvijas legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un apkarošanas sistēmas novērtēšana

2012.gada jūlija plenārsēdē Eiropas Padomes Moneyval komiteja apstiprināja ziņojumu par Latvijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas un apkarošanas sistēmas atbilstību starptautiskās organizācijas FATF 40 Rekomendāciju pamatprasībām un sniedza rekomendācijas šās sistēmas darba uzlabošanai.

Kopš iepriekšējās šādas novērtēšanas 2006.gadā minētās sistēmas attīstībā Latvijas atbildīgās institūcijas tika ieguldījušas lielu darbu, kas tika arī attiecīgi pozitīvi novērtēts - ja iepriekš bija 5, tad šobrīd vairs nav neviena kritiska vērtējuma. Savukārt kopumā no 49 vērtētajām pozīcijām 13 gadījumos ir panākts augstāks novērtējums par iepriekšējo, tajā skaitā vēl 2 gadījumos ir sasniegts maksimāli iespējamais augstākais novērtējums, to kopējam skaitam sasniedzot 14.

Konkrētākas informācijas iegūšanai interesentiem saite uz Moneyval ziņojumu: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval/Countries/Latvia_en.asp

2013.gada 28.martā Finanšu sektora attīstības padome Ministru prezidenta vadībā apstiprināja „*Darbības plānu Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas uzlabošanai*”, nosakot Kontroles dienestu kā atbildīgo institūciju par šā plāna rezultātu apkopošanu pēc 2014.gada 1.februāra, jo Eiropas Padomes Moneyval komitejas 2014.gada septembra plenārsēdē Latvijai jāaizstāv Progresā ziņojums par rekomendēto pasākumu ieviešanas gaitu un rezultātiem.

Bez tam 2013.gada 10.maijā ar Ministru prezidenta rīkojumu Nr.173 „Par darba grupu likumprojekta izstrādei par grozījumiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” izveidotā darba grupa uzsāka darbu, lai atbilstoši Eiropas Padomes Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas pasākumu novērtēšanas ekspertu komitejas (*Moneyval*) ieteikumiem un starptautisko standartu prasībām izstrādātu arī likumprojektu par nepieciešamajiem grozījumiem.

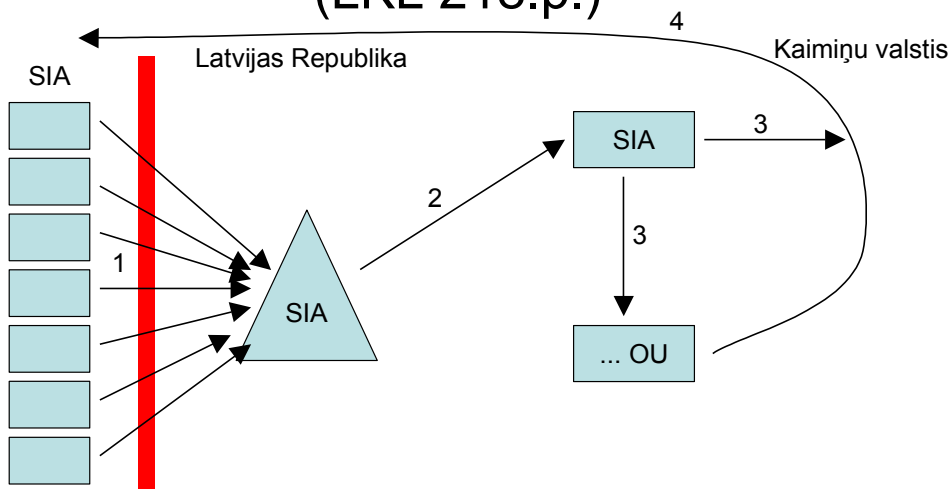
Nepieciešamie grozījumi „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā” stājās spēkā 2014.gada 16.septembrī, par ko Latvijas delegācija ar Progresu ziņojumu 17.septembrī informēja Eiropas Padomes Moneyval komiteju tās plenārsēdes laikā. Progresu ziņojums tika sekmīgi aizstāvēts.

7. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas aktuālās tipoloģijas

Nolūkā veikt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas vai šādas darbības mēģinājuma paņēmieni analīzi un izpēti, pilnveidot šo darbību aizkavēšanas un atklāšanas metodes, Kontroles dienests, ņemot vērā gan ziņojumos par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem, gan sadarbībā ar ārvalstu kolēģiem (informācijas apmaiņas lūgumi, semināri, konferences) iegūto informāciju, uzkrāj zināšanas un pieredzi par aktuālajām legalizācijas tipoloģijām, lai ar iegūto dalītos arī apmācības procesos.

No visām zināmajām legalizācijas tipoloģijām arī 2014.gadā jo īpaši aktuālas ir bijušas saistītās ar ļaunprātīgu izvairīšanos no nodokļu nomaksas un ārvalstīs izkrāpto finanšu līdzekļu legalizāciju Latvijas Republikā. Pasaules valstu praksē ir pieņemts, ka tipoloģijām tiek doti nosaukumi.

Izvairīšanās no nodokļu nomaksas (LKL 218.p.)

- (1) darījumu deklarēšana VID (LKL 218.p.)
- (2 - 4) par darījumiem - ir pamatotas aizdomas, ka tie saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju

Tipoloģijas īss apraksts

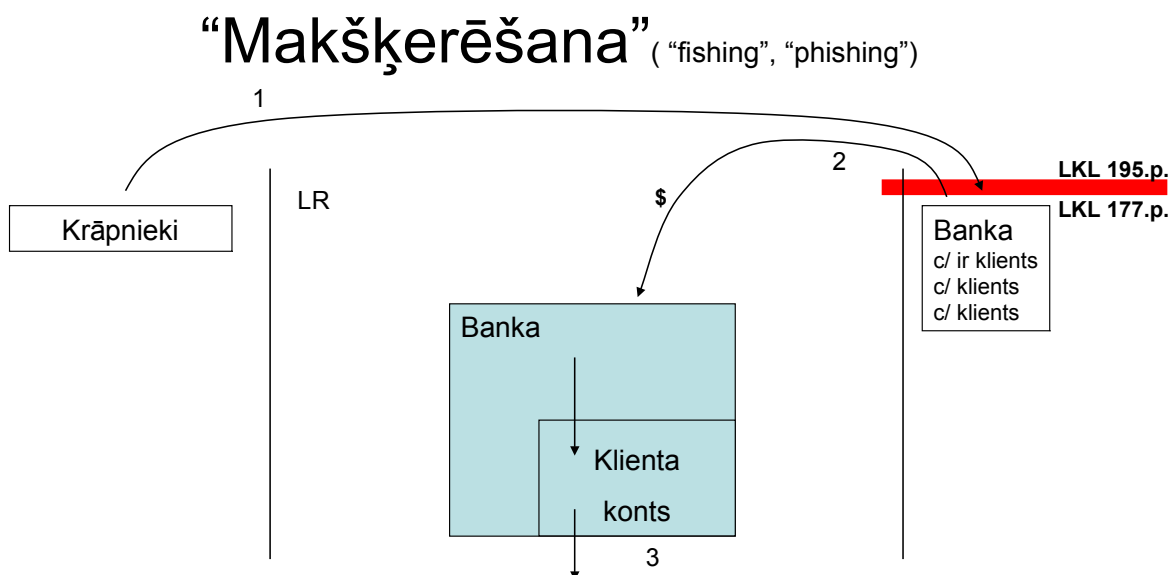
Darījumu shēmu veidošana nolūkā izvairīties no nodokļu nomaksas ir pazīstama jau daudzus gadus. Pēdējo gadu statistika parāda, ka vienā darījumu shēmā iesaistīto fizisko un juridisko personu skaits var svārstīties no 20 līdz 50 personām un atsevišķos gadījumos pat sasniegt apmēram 100 un vēl vairāk. Tās darbības laiks ir apmēram vairāki mēneši un

pēc tam daļu no iesaistītajām personām (skatīt shēmā personu grupu 1) shēmu organizatori pēc vienošanās piesaista citai analogiskai shēmai.

Darījumu shēma ir attēlota vienkāršotā veidā un tās darbība visbiežāk ir sekojoša:

- juridiskās personas (shēmā personu grupa 1), lai izvairītos no nodokļu nomaksas un iegūtu finanšu līdzekļus “aploksņu algu” vai citām vajadzībām, pēc vienošanās ar shēmas organizatoriem pārskaita naudu uz iepriekš norādītu SIA par it kā notikušu preču piegādi vai sniegtu pakalpojumu un veiktos finanšu darījumus deklarē Valsts ieņēmumu dienestam;
- tālāk juridisko personu grupa (shēmā personu grupa 2) naudu pārskaita caur dažādu banku kontiem un tā tiek izņemta skaidrā naudā ārpus Latvijas robežām (shēmā personu grupa 3) - visbiežāk Igaunijā, Lietuvā, Polijā un nogādāta atpakaļ sākotnējiem finanšu līdzekļu pārskaitītājiem (shēmā personu grupa 1);

Tipoloģijas īss apraksts

- darbības (1 - 2) kvalificējas kā krāpšana
- (3) par debeta operācijām - ir pamats aizdomām, ka tās saistītas ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju
- vēlams noskaidrot klienta plānoto rīcību

Pēdējos 4-8 gados visā pasaulē, tai skaitā arī Latvijā, arvien masveidīgāku raksturu iegūst tipoloģija ar nosaukumu “phishing”(nosaukums radies no noziedzīgās darbības – personas datu, t.i. konkrēti paroles zādzības apzīmējuma - angļu valodas vārdu “password harvesting” savdabīga saīsinājuma vai tā latviskojuma “makšķerēšana” – “fishing”), kuras darbību nolūks ir izkrāpt no banku klientu kontiem finanšu līdzekļus, nereti izmantojot viņu lētticību.

Visdažādākajos veidos (izmantojot bankas klientu sastādītos dokumentus, izkrāpjot no klientiem vai ar speciālu datorprogrammu nozogot bankai) iegūstot klientu personas datus, tai skaitā paroles, krāpnieki, uzdodoties par klientiem, no bankas (visbiežāk no Vācijas, Kanādas) klientu kontiem pārskaita finanšu līdzekļus uz savu līdzdalībnieku kontiem Latvijā. Pēc tam notiek konvertācija un izņemšana skaidrā naudā.

Prakses piemēri daudzreiz ir apliecinājuši, ka viens no efektīvākajiem līdzekļiem cīņā pret iepriekš minētajās tipoloģijās aprakstītajām noziedzīgajām darbībām ir likuma subjektu veiktā atturēšanās no darījumu, kas saistīti vai par kuriem ir pamatotas aizdomas, ka tie ir saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, veikšanas un Kontroles dienesta veiktā šādu darījumu apturēšana.

Kontroles dienests sadarbībā ar Valsts policijas Ekonomisko noziegumu apkarošanas pārvaldes darbiniekiem un ar masu mediju starpniecību 2011.gada jūnijā sagatavoja informatīvu materiālu, lai brīdinātu sabiedrību, it īpaši vecākus, lai viņu pilngadīgie bērni Latvijā neiesaistītos šāda veida (no ārvalstu banku klientu kontiem izkrāptas) naudas atmazgāšanas shēmās. Sīkāk par šo rakstu skatīt: <http://www.delfi.lv/archive/print.php?id=39020320>

Arī 2014.gadā tika turpināti sabiedrības informēšanas pasākumi par šīs noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas darbību un bīstamību. Attiecīga informācija regulāri dažādos veidos tika sniegta gan plānoto apmācību laikā tiesību aizsardzības iestāžu un kredītiestāžu darbiniekiem, gan citiem interesentiem.